

מה באופק בחינוש-צבאות?

(שלושה הרהורים — בדמות שלוש הערות-שולים)

בהרצאתו של גנר ג'והן ב. מאדאריס, מפקד "פיקוד טילי-החימוש" של צבא-ארה"ב, שהורצתה בפני ועידת-ההשנית של "אגודת צבא-ארה"ב" בשלהי 1958, הועלו בשפע סוגיות חיוניות (ולעיתים — אף סוגיות שטרם מצאו את פתרונן) — מן העולם של "מלחמת-רבתי" אפשריות של תקופתנו. עולם-מושגים זה, הרוויח-משם בגורמים ושיקולים "טיליים" ו"גרעיניים", נראה כליכך רחוק מעולמם המצומצם של הצבאות שבמזרח-התיכון, הרחוקים מאוד מנגיעה-של חמש בגורמים ושיקולים כאלה. אך ככל שהתקדמות הטכנית גורמת ל"התכווצות" של כדור-הארץ שטל פניו שוכנים כל המדינות וכל הצבאות — טבעי הוא כי לכל איש-צבא יהיה ענין במגמות-ההתפתחות המסתמנות מההרצאה הנ"ל. ויתכן כי אפשר לבחור בשלושה מציוני-נגמות כאלה בתור ראיות-ביותר, מבחינה צבאית-כללית, להתענינות והרהור.

א.

מהרצאת גנר מאדאריס נראה כי מוסדות פיתוח-הטילים של צבא-ארה"ב שואפים להשגת קלות-משקל וקוטן-מימד מכסימליים בכלי-הזין הרקטיים שהם מפתחים או מייצרים. הם משיגים זאת באמצעות דרכי-שכלול שונים: — כגון, ע"י החלפת חמרי-דחף נוזלים במוצקים, שיפוד ניגונני-ההינע — וכן ע"י ה"מיניאטוריוזציה" של חלקים זבאיריים, השבחה מערכת ההנחיה והשליטה, ואף "חיסון" הטילים בפני אמצעי-נגד אלקטרוניים ואחרים. כל אלה, כפי שהמרצה מודה בעצמו, יכולים להיראות כדברים שתכליתם מובנת-מאליה (וכוונתו בודאי לשתי תכליות: — חסכון בייצור ובתחזוקה — חסכון כספי ופסי, כאחד; והשגת נידות-מכסימום — הן בתחום האיטרטגי והן בזה הטקטי — בתפעול הטילים). אך הוא מוסיף ומציין כי "אם היכפלת פיי-שנים את כושר-המטען של טיל לצורך תפעולו במשימה "גרעינית", לכשתדרש — יש לשער כי לאמתו-של-דבר היכפלת את מידת התועלת שבכלי-זין זה פי-ארבעה: — שכן ע"י כך איפשרת, (על אותו בסיס עצמו של פיוע-לוגיסטי ושל סידורי-תפעול) גם החלפת המטען-הגרעיני, שהועד לאותו טיל, על ידי מטענים נושאי עצמת-אש, או אמצעי-פגיעה, מסוגים אחרים, והוא מסיים באמרו: — "הרי שהצדתי היא, בקיצור, שנגדיר את הצרכים שלנו (בשעת תכנון טילים) באופן כזה שיאפשר לשרת את שתי התכליות שלנו במחיר-המינימום".

רואים אנו כי השאלה הוצגה ע"י גנר מאדאריס בהרצאתו כענין של כדאיות ותכליתיות; ואין טפק שי-יוש יסוד לדבריו אלה, אולם מאחרי הצגה זו של השאלה נראית גם בחינה נוספת — ולא פחות יסודית — שבה, כאן לפנינו — בגילוייה המיושם בתחום-החימוש — אותה מגמה עצמה אשר נוטאה בזמן האחרון גם בצבאות אחרים (ובין השאר, באופן ברור מאוד — בארגון החדש, לפי מה שנתפרסם סמוך לתמרוני קיץ 1958, של עוצבות הצבא המערב-גרמני, המקום-זהו-לך עתה); והלא זוהי המגמה לבנית עוצבות כאלו אשר תהינה מסוגלות, במידה-שווה, להפעלה אלטרנטיבית: — או במלחמה "גרעינית" — או במלחמה "רגילה". תנאי לכך, כמובן, שחימושן יצלח לשתי משימות אלו גם-יחד — וקשה לפקפק בכך כי זוהי המשמעות היסודית ביותר של הסוגיה שהועלתה בהרצאת הגנר מאדאריס. עם זאת, יש כמובן במגמה מפורשת כזו לא רק משום הכשרת הכוחות לפעולה בכל סוגי המצבים בהם עלולים הם להדרש לפעול — לא רק במלחמה-רבתי כללית אלא גם במלחמה "מוגבלת" או "מקומית" (אשר לגביה רב יותר, כידוע, הסיכוי לשימוש בלוחמה בלתי-גרעינית בלבד) — אלא אף משום השארת מתח-מתוח אל האפשרות לנקוט בכלל אורח-לחימה בלתי-גרעיני, ויתכן — אף בהתנגשויות

מזוינות בעלות אופי ומימד נרחבים יותר מהמסגרת ה"מקומית" גרידא. כמובן, שהמדובר כאן הוא רק במנמה לקיים אפשרות כזו, ואין בכך כל ערובה שהיא שאמנם כזאת תהיה התפתחות הענינים במקרה של איזו התנגשות אפשרית התורגת מן המימד ה"מקומי". אך גם נטיה בלבד כזאת — יש בה מן המענין; וביחוד כשיתכן והיא משקפת שיקולים חדשים של המעצמות, שנתעררו אולי לנוכח התמורות המתמידות באמצעים הטכניים ובכוחות. עדיכמה שלא יראה הדבר כמשונה — יתכן כי הסיכוי הרב ביותר להתפתחות מעין זו, הנרמזת בקיום האפשרות הנ"ל, יתן במקרה שהמדע יגלה תומרינפץ בנתיגרינייים בעלי כוח מחץ שיעלה במידה נכרת על המצוי עדיכה. בתחום תומרינהנפץ הכימיים.

ב.

תוך "הצצה לעבר-העתיד" מנסה גנ' מאדאריס לשטח בפני קהל באי-הועידה "רמו-מה למגמות-ההתענינות" של פיקוד-החימוש-הטילי. בראש מגמות-ההתענינות אלו מציג הוא את "הצורך הדחוף בטיל-מונחה שיש ביכולת אדם לשאתו" ואשר "יתן בידי הרגלי כלי-זין קל, מדויק וקטלני שימשם למכלול תכליות שונות". והוא פורט את תכונותיו הנדרשות: — כלי-זין זה חייב להיות קטן-דיו בשביל שהחייל-הרגלי יוכל להרימו ולהפעילו, קל-דיו בשביל שניתן יהיה לשאתו ולטלטלו במסירות הקשות שהקרב גוזרן על החייל, וכן מהירה-הגבהה-ופעולה. פשוט ונוח-לתפעול — ועם זאת אף מוצק-דיו כדי שלא יידרש בשבילו טיפול-תחזוקה כלל, או רק טיפול מועט בלבד. כלי "כלי-בו" זה צריך שיוכל "להגן על איש-הרגלים בפני התקפות עליו שתיערכנה ע"י שריון, לוחמים-רגליים או כוחות-אוויר, ולעזור לו לפצפץ עמדות-מבוצרות".

עד כאן — כה נמרצת וממצה הגה לשון-ההרצאה, עד שבעצם אין התמונה שהיא יוצרת זקוקה עוד לשום השלמות ופירוטים. המדובר הוא בטיפוח כלי-זין טילי שיהיה ממש "אניברסלי" — פחות או יותר בדומה לרובה, ככלי-זינו הכל-כולל-כמעט של הרגלי, כפי שהתפתח במהלך המאה הי"ט וחלקה הראשון של המאה הכ' (על כל האחריות והגמישות — שבמבנה הכוחות, ובתפעולם — המתאפשרות ע"י כך), אלא שהעיקר במובאות אלו מדבריה-ההרצאה הוא, כמובן, לא באפשרות השוואת היסטוריות-סתמיות, שמוכרחות להשאר ערפלות-במקצת, כי אם בהבהרת סיכויים ממשיים בתחום נוחות המצור-הקרוב. כאן יהיה בודאי ערך-קובע לתשובות שתינתנה ע"י המציאות לשתי שאלות.

● עצם-אפשרותו של כלי-זין טילי "כול-כול" כנ"ל (עכ"פ, ככלי-זין רב-ים — להבדיל מאיזה מנגנון יקר-מציאות שרק מעטים מאוד יזכו בו) תיקבע, כמובן, ע"י מידת הוזל או היוקר של ייצורו ורכישתו; ואין צורך להכביר דברים על-כך.

● מידת ערכו — ורישומו — הממשיים בשדה-הקרב-תהיה ללא-ספק מותנית ומושפעת (ומוקדם לומר — כיצד) ע"י כך האם ישולב בו גם יסוד כלשהו של פעולה גרעינית.

בקשר לזאת יש להזכר אולי בכך כי כבר לפני שנה שנה-יחצית או שנתים החלו להתפרסם בעתונות-הצבאית של ארה"ב רמזים וציורים, בחלקם באומייהם והרצאותיהם של אנשי צבא, בענין הצורך (והניסויים במגמה זו) להקטין ונהקל כלי-זין גרעיניים במידה כזו, עד שלא רק יהיו ניתנים להירות ע"י מרגמות (דבר שכבר הושג כנראה לפחות בצבא אחד) אלא שאף יגיעו ל"מימדיו של רימון"... אפשר, כמובן, שציורים כאלה לקו בהזנמה יתרה; ודאי שיש להביא בחשבון את הטענות המדעיות-הטכניות כי הקטנה כה מרחיקה-לכת של כלי-משחית אטומיים איננה אפשרית כלל. אך קשה שלא להזכר בעובדה כי טענה דומה הושמעה בכל מקום, לפני 9—8 שנים, שעה שנשאלו אנשי-מדע בענין האפשרויות להקטנת מסעין-פץ אטומי במידה הנדרשת לשם שימוש בו בתור פגז בתוח-כבד — ולתכליות "נשק-אטומי-קטני" בכלל; והרי התשובה אף אז היתה כרגיל שלילית בהחלט — והתוצאה הסופית ידועה. ברור מאליו, שאילו רק הושג בפועל צירוף כזה, של "נשק-פרט" (או בדומה-לזה) טילי החמוש אף במטעני-פץ גרעיניים-זעירים המאפשרים את תפעולו הטקטי במסגרת לוחמת-רגלים — הרי שהיתה באה, במקרה זה, מהפכה גמורה בכל מושגי ה"אפשרי" וה"בלתי-אפשרי" במציאות-הלחימה.